

อัตลักษณ์ทางพุทธวัฒนธรรมในเขาระโดง อำเภอเมืองบุรีรัมย์

จังหวัดบุรีรัมย์

Buddhist Cultural Identity in Khao Kradong, Mueang Buriram District, Buriram Province

พระมหาวิรุฬชิต นริสโร (เช่นรัมย์)^{1*}, ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม²

^{1,2}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

Phramaha Wirunchit Narissaro (Chenram)¹, Thanarat Sa-ard-iam²

^{1,2}Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campas

✉: [*Wirunchit2765@gmail.com](mailto:Wirunchit2765@gmail.com)

(* Author Corresponding Email)

Received: 29 September 2025; Revised: 10 October 2025; Accepted: 10 April 2026

© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการนำเสนออัตลักษณ์ทางพุทธวัฒนธรรม และบทบาทของพุทธศาสนาในการกำหนดวิถีชีวิตของชุมชนผ่านอัตลักษณ์ทางพุทธวัฒนธรรมในเขาระโดง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ อัตลักษณ์ทางพุทธวัฒนธรรมเป็นส่วนสำคัญที่สะท้อนถึงคติความเชื่อ วิถีชีวิต การดำเนินชีวิต วิทยุญาณของพุทธศาสนิกชนในแต่ละพื้นที่ ในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเกิดจากการหลอมรวมระหว่างหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาบริบททางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น ทำให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สามารถพบเห็นได้ในศิลปกรรม สถาปัตยกรรม พิธีกรรม และวิถีปฏิบัติของผู้คนในชุมชน ในบริบทของประเทศไทย อัตลักษณ์ทางพุทธวัฒนธรรมสามารถพบเห็นได้อย่างชัดเจนผ่านวัดวาอาราม พระพุทธรูป โบราณสถาน และขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นเทศกาลทางศาสนา พิธีกรรมสำคัญ หรือการดำเนินชีวิตที่ยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ตัวอย่างที่เด่นชัดของอัตลักษณ์ทางพุทธวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นของบุรีรัมย์ ได้แก่ ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ศาสนพิธี วิถีชีวิตของกลุ่มคน ที่มีอยู่ในวนอุทยานเขาระโดง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศาสนา และธรรมชาติผสมผสานกันอย่างลงตัว บทความนี้มุ่งนำเสนออัตลักษณ์ทางพุทธวัฒนธรรมในเขาระโดง โดยพิจารณาผ่านองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ โบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ศาสนสถาน พิธีกรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจที่ลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับบทบาทของพุทธศาสนาในการกำหนดเอกลักษณ์ของชุมชน และการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตให้อยู่เคียงคู่กับชุมชนต่อไป

คำสำคัญ: อัตลักษณ์, พุทธศาสนา, วัฒนธรรม, เขาระโดง

Abstract

This article aims to present the identity of Buddhist culture and the role of Buddhism in determining the way of life of the community through the identity of Buddhist culture in Khao Kradong, Mueang Buriram District. Buddhist cultural identity is an important part that reflects the beliefs, way of life, conduct of life, and spirit of Buddhists in each area and each locality. It is a result of the integration of Buddhist teachings, social context, culture, and local environment, resulting in a unique identity that can be found in the art, architecture, rituals, and practices of people in the community. In the context of Thailand, Buddhist cultural identity can be clearly seen through temples, Buddha images, ancient sites, and traditions related to Buddhism, whether it is religious festivals, important ceremonies, or a way of life that adheres to the principles of the Buddha's teachings. A prominent example of the distinctive identity of Buddhist culture in Buriram is the religious sites, religious objects, religious ceremonies, and way of life of groups of people in Khao Kradong Forest Park, Buriram Province, which is a place of historical significance, religion, and nature that blend together perfectly. This article aims to present the identity of Buddhist culture in Khao Kradong by considering the important elements, namely ancient sites related to Buddhism, religious sites, rituals, beliefs, and way of life of people in the area. To lead to a deeper understanding of the role of Buddhism in defining the identity of the community and preserving the valuable culture, traditions and way of life to continue to exist alongside the community.

Keywords: Identity, Buddhism, Culture, Khao Kradong

1.บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมสำคัญของสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ไม่เพียงแต่เป็นศาสนาที่ผู้คนในสังคมให้ความเคารพนับถือเท่านั้น แต่ยังเป็นเสาหลักที่กำหนดแนวทางการดำเนินชีวิต คุณค่าทางศีลธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมไทย อัตลักษณ์ทางพุทธวัฒนธรรมจึงสะท้อนถึงความเชื่อ ค่านิยม และวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชน ซึ่งได้รับการถ่ายทอดและสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านศิลปะ สถาปัตยกรรม วรรณกรรม ประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่แฝงไปด้วยคติธรรมและความหมายที่ลึกซึ้ง (วัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์, 2564: 29)

อัตลักษณ์ทางพุทธวัฒนธรรมปรากฏอยู่ในทุกมิติของสังคมไทย ตั้งแต่การก่อสร้างวัดวาอาราม พระพุทธรูป และโบราณสถานที่มีสถาปัตยกรรมอันงดงามและทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ไปจนถึงพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตร เวียนเทียน การบวช และเทศกาลสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา พุทธศาสนายังส่งอิทธิพลต่อจริยธรรมและแนวคิดของผู้คนในสังคม เช่น การดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย การยึดถือหลักทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) และการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ซึ่งเป็นแนวทางที่ช่วยหล่อหลอมพฤติกรรมของบุคคลให้เป็นไปตามหลักคุณธรรมจริยธรรม

หนึ่งในสถานที่ที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางพุทธวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจนของจังหวัดบุรีรัมย์ คือ วนอุทยานเขากระโดง จังหวัดบุรีรัมย์ (กรมศิลปากร, 2563: 45; สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2565: 112) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ ศาสนา และธรรมชาติ เขากระโดงเป็นภูเขาไฟที่ดับสนิทแล้ว และกลายเป็นศาสนสถานที่สำคัญของชาวบุรีรัมย์ ภายในพื้นที่นี้มีสถานที่สำคัญ เช่น พระสุภัทรบพิตร ซึ่งเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คน ปราสาทเขากระโดง ซึ่งเป็นโบราณสถานที่มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และรอยพระพุทธบาทจำลองที่ผู้คนมาสักการะเพื่อความเป็นสิริมงคล นอกจากนี้ ยังมี

เส้นทางบันไดนาคราхที่เป็นทางขึ้นสู่พระพุทธรูป ซึ่งสื่อถึงคติความเชื่อทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับพญานาคที่เชื่อมโยงระหว่างโลกมนุษย์กับโลกแห่งธรรม

ด้วยความสำคัญของอัตลักษณ์ทางพุทธวัฒนธรรมในเขกระโดง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้เขียน จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์และทำความเข้าใจองค์ประกอบที่สำคัญของวัฒนธรรมพุทธในพื้นที่ดังกล่าว รวมถึงบทบาทของพุทธศาสนาในการกำหนดเอกลักษณ์ของชุมชน การสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรม และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อวิถีชีวิตของชาวบุรีรัมย์ การศึกษานี้จะช่วยให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของอัตลักษณ์ทางพุทธวัฒนธรรมในวนอุทยานเขกระโดง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ และตระหนักถึงความจำเป็นในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมนี้ให้คงอยู่ต่อไป

2. ความหมายของอัตลักษณ์ทางพุทธวัฒนธรรม

อัตลักษณ์ทางพุทธวัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะเฉพาะที่สะท้อนถึงอิทธิพลของพระพุทธศาสนาในด้านความเชื่อ ค่านิยม วิถีชีวิต ศิลปกรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมไทย ซึ่งได้รับการถ่ายทอดและสืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง (พระธรรมปิฎก, 2543: 78)

พุทธศาสนามีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อการกำหนดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสังคมไทย ผ่านองค์ประกอบหลักดังนี้

2.1 ศาสนสถานและโบราณสถาน เช่น วัด พระพุทธรูป และปราสาทหินโบราณ ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนและเป็นเครื่องแสดงถึงอารยธรรมที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพุทธ (วัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์, 2564: 29) ศาสนสถานเป็นสัญลักษณ์ของความศรัทธาและเป็นสถานที่สำคัญที่ช่วยให้พุทธศาสนิกชนได้ทำบุญ ปฏิบัติธรรม และศึกษาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

2.2 ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม ซึ่งสะท้อนถึงศรัทธาทางศาสนา อาทิ จิตรกรรมฝาผนัง พระพุทธรูป และรูปแบบของสถาปัตยกรรมวัดวาอาราม ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามยุคสมัยและอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่ได้รับ (สมาคมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย, 2561: 56) ศิลปกรรมทางพุทธศาสนาไม่เพียงแต่เป็นงานศิลป์ที่สวยงามเท่านั้น แต่ยังแฝงไปด้วยคติธรรมและเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนา เช่น ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่เล่าเรื่องพุทธประวัติและทศชาติชาดก เป็นต้น

2.3 พิธีกรรมและเทศกาลทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสืบทอดและเสริมสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2565: 132)

2.4 คติความเชื่อและแนวคิดทางพุทธศาสนา เช่น หลักธรรมคำสอนที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของประชาชน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2565: 140) ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดเรื่องกฎแห่งกรรม การเวียนว่ายตายเกิด หรือการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานของการดำรงชีวิตในสังคมพุทธ (กองวัฒนธรรมท้องถิ่น, 2562: 99) คติความเชื่อเหล่านี้เป็นแนวทางให้พุทธศาสนิกชนดำเนินชีวิตอย่างมีศีลธรรม โดยตระหนักถึงผลแห่งกรรมและความสำคัญของการทำความดี

2.5 ภาษาและวรรณกรรมทางพุทธศาสนา พระไตรปิฎก คำสอนของพระพุทธเจ้า และวรรณกรรม

พุทธศาสนา เช่น ชาดก ธรรมบท ซึ่งถูกนำมาถ่ายทอดผ่านรูปแบบของวรรณกรรมและศิลปะพื้นบ้าน ในแต่ละท้องถิ่น วรรณกรรมทางพุทธศาสนาเหล่านี้ช่วยให้ผู้คนเข้าใจหลักธรรมได้ง่ายขึ้นและเป็นเครื่องมือสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

2.6 บทบาทของพระสงฆ์ในชุมชน พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของการเผยแผ่ศาสนา การศึกษา พระปริยัติธรรม และการให้คำแนะนำแก่ประชาชนในเรื่องศีลธรรม รวมถึงมีบทบาทในพิธีกรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวพุทธ พระสงฆ์ยังเป็นผู้ที่ช่วยส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสังคม โดยทำหน้าที่เป็นครูสอนศีลธรรมและเป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน

3. อัตลักษณ์ทางพุทธวัฒนธรรมในเขกระโดง จังหวัดบุรีรัมย์

อัตลักษณ์ทางพุทธวัฒนธรรมในเขกระโดง จังหวัดบุรีรัมย์ จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ศาสนสถานและโบราณสถานทางพุทธศาสนา

ศาสนสถานและโบราณสถานทางพุทธศาสนา ในเขกระโดง จังหวัดบุรีรัมย์ จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.1 พระสุภัทรบพิตร เป็นพระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่ประดิษฐานอยู่บนยอดเขกระโดง สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2512 เพื่อเป็นที่เคารพสักการะของชาวบุรีรัมย์ พระพุทธรูปองค์นี้มีความสำคัญในฐานะศูนย์รวมศรัทธาของประชาชน และเป็นสถานที่จัดกิจกรรมทางศาสนาในวันสำคัญต่าง ๆ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2565: 145)

3.1.2 ปราสาทเขกระโดง เป็นศาสนสถานเก่าแก่ที่สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในยุคก่อนสุโขทัย ตัวปราสาทตั้งอยู่บนปากปล่องภูเขาไฟ และภายในมีรอยพระพุทธรูปจำลอง ซึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่พุทธศาสนิกชนให้ความเคารพนับถือ (วัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์, 2564: 62) ปราสาทเขกระโดงสร้างขึ้นจากศิลาแลงและมีลักษณะของสถาปัตยกรรมขอมที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาฮินดูและพุทธศาสนา ภายในปราสาทมีจารึกและศิลปกรรมที่สะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองของพุทธศาสนาในภูมิภาคนี้

3.1.3 พระพุทธรูปจำลอง ตั้งอยู่ภายในปราสาทเขกระโดง เป็นสัญลักษณ์แทนรอยพระพุทธรูปของพระพุทธเจ้า ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้คนมากราบไหว้เพื่อความเป็นสิริมงคล การเดินทางไปสักการะรอยพระพุทธรูปจำลองเป็นการปฏิบัติธรรมที่ช่วยให้เกิดความสงบทางจิตใจและเสริมสร้างความศรัทธาในพระพุทธศาสนา (สมาคมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย, 2561: 77)

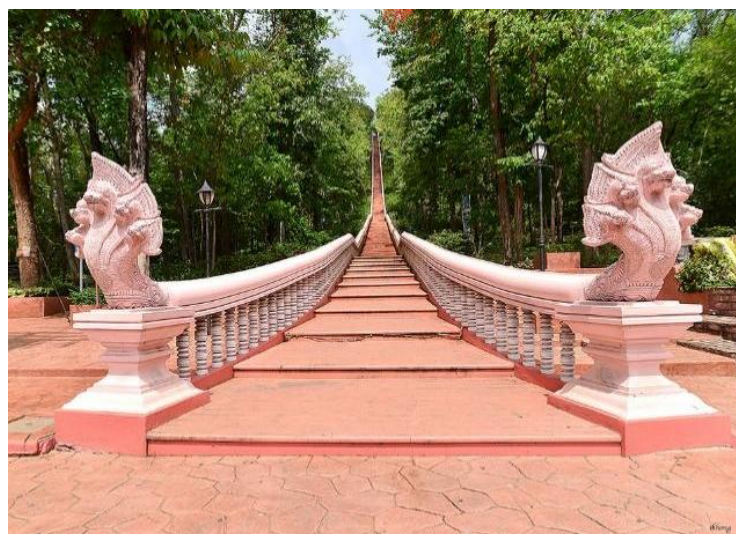
3.1.4 บันไดนาคราช บันไดทางขึ้นเขกระโดงมีลักษณะเป็นบันไดพญานาค ซึ่งสะท้อนถึงคติความเชื่อทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับพญานาคในฐานะผู้พิทักษ์พระพุทธศาสนา การเดินขึ้นบันไดนี้ถือเป็นการปฏิบัติธรรมและแสดงถึงความมุ่งมั่นของผู้แสวงบุญ (สมาคมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย, 2561: 90)

ภาพที่ 1 พระสุภัทรบพิตร

ภาพที่ 2 ปราสาทเขากระโดง

ภาพที่ 3 บันไดนาคราช

ภาพที่ 4 พระพุทธรูปจำลอง

3.2 ประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมทางพุทธศาสนา

วิถีชีวิตชุมชนภูเขาไฟกระโดง ในตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและคงไว้ซึ่งประเพณีที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษอย่างยาวนาน ซึ่งสะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาวไทยอีสานและความเชื่อดั้งเดิม โดยมีการจัดงานประเพณีที่สำคัญหลายอย่างดังนี้

3.2.1 การสักการะพระสุภัทรบทพิตรและรอยพระพุทธรูปจำลอง ประชาชนและนักท่องเที่ยวมักเดินทางมาสักการะเพื่อความเป็นสิริมงคล และเชื่อว่าการเดินขึ้นเขากระโดงเปรียบเสมือนการปฏิบัติธรรมเพื่อเสริมสร้างบุญบารมี เช่น งานประเพณีขึ้นเขากระโดง เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่ชุมชนให้ความสำคัญ ซึ่งจะจัดขึ้นในวันสำคัญทางศาสนาและวัฒนธรรม โดยชาวบ้านจะเดินทางขึ้นไปที่ยอดภูเขากระโดงเพื่อสักการะพระพุทธรูปและทำบุญเพื่อความเป็นสิริมงคล งานนี้ไม่เพียงแต่ส่งเสริมศาสนา แต่ยังเป็นโอกาสให้ชาวบ้านได้แสดงความรักและหวงแหนต่อภูเขากระโดงที่เป็นสัญลักษณ์ของชุมชน

3.2.2 พิธีเวียนเทียนในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ในวันสำคัญ เช่น วันมาฆบูชา วิสาขบูชา และอาสาฬหบูชา เขากระโดงเป็นสถานที่ที่มีการจัดกิจกรรมเวียนเทียน ซึ่งดึงดูดพุทธศาสนิกชนจำนวนมากมาร่วมพิธี

3.2.3 เทศกาลและงานบุญต่าง ๆ ชุมชนในพื้นที่มีการจัดงานบุญและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง เช่น การทำบุญตักบาตร และพิธีบวชป่า ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมพุทธของท้องถิ่น

- งานตักบาตรเทโว หนึ่งในประเพณีสำคัญของชุมชนภูเขากระโดงคือ "งานตักบาตรเทโว" ที่จัดขึ้นในช่วงวันออกพรรษา ตามความเชื่อที่ว่าเป็นวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์หลังการโปรดสัตว์ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ชาวบ้านจะมารวมตัวกันที่บริเวณเชิงภูเขากระโดง โดยมีการทำบุญตักบาตรในช่วงเช้า ซึ่งพระสงฆ์จะเดินลงมาตามเส้นทางบนภูเขา ชาวบ้านจะนุ่งห่มผ้าขาวและนํ้า น้ำ อาหาร และผลไม้มาใส่บาตร ถือเป็นการทำบุญเพื่อความเป็นสิริมงคล

- งานบุญผะเหวด เป็นอีกหนึ่งประเพณีสำคัญของชุมชน ซึ่งเป็นการจัดงานพึ่งเทศน์มหาชาติที่เกี่ยวข้องกับพระเวสสันดร ผู้เป็นพระโพธิสัตว์ โดยการจัดงานบุญผะเหวดจะมีการ พึ่งเทศน์ตลอดทั้งวันเพื่อเป็นการสะสมบุญ

3.3 ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น

3.3.1 วัดเขากระโดง เป็นสถานที่สำคัญทางศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนเขากระโดง ตั้งอยู่บริเวณเชิงเขากระโดง ซึ่งเป็นที่ตั้งของพระพุทธรูปปางห้ามญาติขนาดใหญ่ ที่ประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวขึ้นไปกราบไหว้เพื่อความเป็นสิริมงคล นอกจากนี้ ยังมีการจัดกิจกรรมทางศาสนา เช่น งานตักบาตรเทโวในช่วงออกพรรษา และการทำบุญสงกรานต์ เป็นสถานที่สำคัญที่สะท้อนถึงความเชื่อในพุทธศาสนาของชาวชุมชน

3.3.2 พระพุทธรูปจำลองเขากระโดง ตั้งอยู่บนยอดภูเขากระโดง ตั้งอยู่ในปราสาทเขากระโดง เป็นสัญลักษณ์แทนรอยพระพุทธรูปของพระพุทธเจ้า ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้คนมากราบไหว้เพื่อความเป็นสิริมงคล พระพุทธรูปจำลองเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวมาสักการะเพื่อขอพร ถือเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเข้ากับธรรมชาติของภูเขากระโดง การเดินทางไปสักการะรอยพระพุทธรูปจำลองเป็นการปฏิบัติธรรมที่ช่วยให้เกิดความสงบทางจิตใจ และเสริมสร้างความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

3.3.3 ตลาดวัฒนธรรมพื้นบ้านเขากระโดง เป็นตลาดที่ตั้งขึ้นเพื่อแสดงและจำหน่ายสินค้าพื้นบ้าน รวมถึงงานหัตถกรรมท้องถิ่นของชาวบ้านเขากระโดง ตลาดนี้มีความสำคัญทางวัฒนธรรมในฐานะสถานที่ที่สะท้อนวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการขายผ้าทอมือ งานหัตถกรรม หรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรพื้นบ้าน

3.4. ชาติพันธุ์ท้องถิ่นชุมชนเขากระโดงในตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ชุมชนเขากระโดงในตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นชุมชนที่ประกอบไปด้วยความหลากหลายทางชาติพันธุ์และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ชุมชนนี้สะท้อนถึงการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน โดยกลุ่มชาติพันธุ์หลักที่อาศัยอยู่ในชุมชนเขากระโดงสามารถแบ่งได้ดังนี้

3.4.1 กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว กลุ่มชาติพันธุ์หลักของชุมชนเขากระโดงคือ ไทย-ลาว หรือที่มักเรียกว่า "ลาว" โดยพวกเขาเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิมที่อพยพมาจากดินแดนลาวเมื่อหลายศตวรรษก่อน มีการใช้ภาษาอีสานซึ่งมีความใกล้เคียงกับภาษาลาว และมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญ การนับถือผีบรรพบุรุษ และการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ชาวไทย-ลาวในชุมชนยังคงรักษาการสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีอีสาน เช่น การทำบุญผะเหวดและงานบุญต่าง ๆ

3.4.2 กลุ่มชาติพันธุ์เขมร ชุมชนเขากระโดงยังมีบางส่วนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ เขมร ซึ่งมีอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับประเพณีและภาษาที่แตกต่างจากกลุ่มไทย-ลาว กลุ่มนี้มักมีการนับถือผี ตามความเชื่อของชาวเขมรดั้งเดิม รวมถึงมีการประกอบพิธีกรรมเฉพาะที่แสดงถึงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์และธรรมชาติ

3.4.3 กลุ่มชาติพันธุ์กูย (ส่วย) อีกหนึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ที่สำคัญในพื้นที่เขากระโดง คือ กลุ่มกูย หรือที่รู้จักในชื่อ ส่วย ชาวกูยมีความเชี่ยวชาญในการเลี้ยงช้างและเป็นที่รู้จักในฐานะกลุ่มที่มีภูมิปัญญาเกี่ยวกับการ

ดูแลช้าง ในชุมชนเขากระโดง กลุ่มกุยยังคงรักษาวินัยชีวิตแบบดั้งเดิม แม้จะปรับตัวเข้ากับสังคมสมัยใหม่ พวกเขายังคงสืบทอดประเพณี การใช้ภาษา และการปฏิบัติทางศาสนาที่มีความเฉพาะตัว

4. พระพุทธศาสนากับวิถีชีวิตของชุมชน

การสืบทอดคุณค่าทางศีลธรรมและจริยธรรม พุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมให้กับชุมชน โดยเฉพาะผ่านการเผยแผ่หลักธรรม เช่น ศีล 5 และอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นแนวทางให้ชาวบ้านดำเนินชีวิตอย่างสงบสุข หลักธรรมเหล่านี้ช่วยส่งเสริมความมีระเบียบวินัย ความเมตตา และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ เขากระโดงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดบุรีรัมย์ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยี่ยมชมมักจะได้รับประสบการณ์ที่ผสมผสานระหว่างธรรมชาติและความศรัทธาทางพุทธศาสนา เช่น การสวดมนต์ข้ามปี การปฏิบัติธรรม และการบรรยายธรรมะ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และความสงบทางจิตใจ

การอนุรักษ์และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีบทบาทในการอนุรักษ์สถานที่ศักดิ์สิทธิ์และส่งเสริมการศึกษาทางศาสนาให้กับเยาวชน เพื่อให้เกิดการสืบทอดอัตลักษณ์ทางพุทธวัฒนธรรมต่อไป ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชนช่วยให้สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม และสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ทางศาสนาและวัฒนธรรมให้กับคนรุ่นใหม่ได้

ภาพที่ 5 ภาพมุมสูงบริเวณพระสุภัทรบพิตร

ภาพที่ 6 ภาพมุงสูงวิวเขากระโดง

5. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลจากการศึกษาทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

แผนภาพองค์ความรู้ใหม่

6. สรุป (Conclusion)

อัตลักษณ์ทางพุทธวัฒนธรรมในเขากระโดงสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ ค่านิยม และวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนในพื้นที่อย่างชัดเจน ผ่านศาสนสถาน พิธีกรรม และพระพุทธรูปกับวิถีชีวิตของชุมชน เขากระโดงไม่เพียงแต่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดบุรีรัมย์ แต่ยังเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรมที่มีคุณค่า (กองวัฒนธรรมท้องถิ่น, 2562: 99) การศึกษาและอนุรักษ์ อัตลักษณ์ทางพุทธวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์นั้น จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้มรดกทางศาสนาและวัฒนธรรมคงอยู่กับอนุชนรุ่นหลังสืบต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2563). โบราณสถานและวัฒนธรรมพุทธในภาคอีสาน. สำนักโบราณคดี.
- กองวัฒนธรรมท้องถิ่น. (2562). วัฒนธรรมพื้นบ้านกับพุทธศาสนาในภาคอีสาน. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2560). พุทธศาสนากับการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนในภาคอีสาน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2543). พุทธศาสนากับวัฒนธรรมไทย. ธรรมสภา.
- วัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์. (2564). อัตลักษณ์ทางพุทธวัฒนธรรมในบุรีรัมย์. ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด.
- สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์. (2561). การศึกษาอัตลักษณ์พุทธศาสนาในวัฒนธรรมไทย. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาคมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย. (2561). พุทธศิลป์และอัตลักษณ์วัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2565). ศาสนสถานสำคัญในประเทศไทย. สำนักพิมพ์แห่งชาติ.